

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. V. Quas causas cognoscere ac judicare possit Judex Ecclesiasticus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

cum aliis ait: Clericatus qualitatem non præsumi; & dicentem, *se Clericum* probare debere, ex Menochio de præsumpt. l. 6. præsumpt. 76. n. 1. intelligendum est; si deprehendatur sine habitu, & ante deprehensionem se publicè tanquam laicum gessit, ut dicitur in textu, de quo n. 115.

Not. 3. Clericatum probari per famam, vel communem existimationem, ut per Flamin. Patif. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. n. 70. & lib. 10. q. 3. num. 34. Mart. de jurisd. p. 2. c. 31. num. 7. Nicol. Gar c. de benef. p. 7. c. 1. num. 140. item per literas Episcopi, attestantis se contulisse ordines illi, qui se Clericum asserit, ut per Mascard. conclus. 305. Flamin. Patif. de resignat. benefic. lib. 10. quæst. 3. num. 30; & juxta gloss. in c. *si Judex*, per testes. Nam deficiente, seu deperdito ordinationis instrumento, Clericatus potest per testes, saltem duos probari, ut docent Covarr. pract. c. 33. n. 3. Salzedo in pract. c. 62. à n. 16. Mascard. concl. 303. n. 6. quod extendit etiam ad testes singulares Farinac, in praxi criminali p. 2. q. 64. n. 281. & sufficere unum tantum, si non agatur de alicujus præjudicio, ut docent Rebuff. in tract. nominat. q. 22. n. 14. Zerol in praxi Episcop. p. 1. verbo *Bulla*, vers. *ad tertium*, si deponant vidisse Clericum celebrantem; & quòd communiter, & publicè pro Clerico habebatur, Mascard. d. concl. 203. n. 1. & 2. & alii.

§. V.

*Quas causas cognoscere ac judicare possit
Judex Ecclesiasticus?*

115. **R**esp. causas civiles, & temporales ad Magistratum secularem spectantes, directè, ac ordinariè non posse cognosci à Judice Ecclesiastico, etiam Papa c. *novit*. 13. de Judic. Colligitur etiam ex c. *licet* 10. & c. *ex tenore* 11. de foro compet. in quo casus iste continetur: Rex Franciæ, & Rex Angliæ super quadam discordia, quam inter se habebant occasione feudi super comitatu Pictaviæ, composuerunt ad invicem, & compositio illa fuit hinc inde juramento firmata: tandem Rex Franciæ, non obstante juramento, venit contra illam compositionem occupando dictum comitatum: Rex Angliæ sæpe monuit il-

Tom. II.

lum, ut compositionem servaret, & pacta inita inter eos; sed cum ille desistere noleret, Rex Angliæ denunciavit hoc Ecclesiæ: unde dominus Papa, intellectâ denuntiatione illâ, quia ille veniebat contra pacem, & pacis foedera juramento firmata, cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quemlibet Christianum, sibi D. Papa prælati Franciæ, & primò inducit contra eum illam auctoritatem Evangelii: nec tamen propterea in hoc derogare vult in aliquo jurisdictioni illius, nec intendit judicare de feudo, sed decernere de peccato illius, cujus censura ad ipsum spectat: nisi per privilegium, vel contrariam consuetudinem juri communi sit detractum. Tandem ostendit, quòd ipse non debet sibi injuriam reputare, exemplo Valentiniani, & aliorum Imperatorum, ostendendo, quòd ad ipsum pertinet corrigere quemlibet de peccato, & pacis foedera reformare; unde committit causam istam cuidam Abbati, qui de plano de querimonia illa cognoscat, quòd si Rex Franciæ humiliter non acquieverit, præcepit cuidam legato, quòd ipse procedat in negotio secundum formam sibi traditam.

Ex hoc deducitur 1. ipsum summum Pontificem agnoscere, non tribuit Ecclesiæ jus, directè judicandi causas merè temporales; ut ipse protestatur statim in principio dicti c. *Novit*. ibi: *novit ille, qui nihil ignorat: & infra. Non putet aliquis, quòd jurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus*; cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. Nam potestas Ecclesiastica, & secularis, diversæ sunt; quare una alteram impedire non debet, ita, ut nec secularis se immisceat negotiis Ecclesiasticis; nec Ecclesiasticus Judex immisceat se negotiis secularibus aliorum regnorum.

Et idèd etiam, ut habetur in c. *licet* 10. de foro compet. rescriptum à Laico contra laicum, in causa non Ecclesiastica, impetratum à Papa, est ipso jure irritum. Rationem dat Innocentius hîc, quia in causis temporalibus Christianorum, Papa jurisdictionem non habet, nisi temporali suæ jurisdictioni subjecti sint; excipe, nisi Judex secularis partes gravet, vel justitiam eis administrare nolit, tum ad Episcopum, vel Papam recurri potest; id verò (uti in

textu.

textu indicatur) dicitur propter consuetudinem, *qua eo loco, & tempore viguit*; alioquin verò, spectato communi jure, si Judex secularis inferius aliquem gravet, vel justitiæ administrationem neget, ad Superiorem ipsius, videlicet Imperatorem, vel Regem ejus querela deferri debet, uti hic tradit Innocentius. n. 1. Imola n. 10. Sed tum demùm ad Judicem Ecclesiasticum deveniendum est in causa temporali, si nullus Judex secularis reperitur, qui justitiam administret, uti hic notavit Abb. n. 9. & consentit c. *si duobus. 7. & denique*, de appellat.

Idem dicitur in c. *ex tenore. 11. de foro compet.* Cùm enim Vidua quædam litem haberet cum aliquo super hæreditate sibi debitâ, eam Papa quibusdam Judicibus Ecclesiasticis delegaverat; sed Comes de Britannia, sub cujus jurisdictione temporali contententes partes erant, volebat, ut controversia in suo tribunali definiatur, promittens, se justitiam plenè administraturum: at cùm Judices delegati acquiescere nollent, Comes quæstus est Innocentio III. qui respondit: *viduis se ita patrocinium debere, ut tamen aliis injustitiam non irroget*; ideo mandat, ut, si causa, de qua agitur, Ecclesiastica non sit, eâ superfedeatur; quòd si verò Vidua justitiam obtinere non possit apud Judicem secularem, tum ipsi causam decidere aggrediantur.

118. Deducitur 2. licet causa dotis, & alimentorum ad Judicem tantùm secularem pertineat, si per se, ac principaliter tractetur in judicio; quia sic est causa merè profana; sin autem ortâ controversiâ circa matrimonium, per accidens interveniat quæstio de dote, eandem una cum causa matrimonii à Judice Ecclesiastico tractari posse. Deducitur 3. Laicum, ratione peccati subjeci foro Ecclesiastico, sive commissi, sive evitandi, id, quod procedit etiam, si agatur de violatione pacis juratæ, ut aperte constat ex casu in c. *Novit. supr.* & tenet eum communi. Barbosa ibid. n. 6. ac in casu, quo Papæ peccatum alterius denuntiatur judicialiter; Pirhing. de Judic. n. 66. ex universali regula, quòd Prælati Ecclesiastici sit, per viam denuntiationis Evangelicæ de quolibet peccato mortali subditos corrigere; & si opus sit ad emendationem per censuras compellere.

119. Ex eadem causa Papa cognoscere potest

de causis feudalibus, sed indirectè solum, nimirum ratione peccati. Nam in quæstionibus, quæ circa feuda Principum secularium oriuntur, Papa se non immiscet; cùm talis cognitio pertineat, spectato communi jure, ad dominum feudi, vel ad pares Curie, uti supra dixi in c. *ceterum*. Dixi: *communi jure*; quia per privilegium aliter constitui potest, ut quæstiones de feudo ab aliis decidi debeant, fortè enim inquit Innocentius hic n. 5. Rex Angliæ Johannes habebat privilegium à Ludovico Rege Gallie, ut in quæstionibus ortis super feudo comitatus Pictaviæ, non ad ipsum Gallie Regem, tanquam feudi Dominum, aut Regni proceres judicium spectaret; sed communi partium consensu Judices, aut arbitri statuerentur.

Præter hæc quæres 1. an Clerici, seu Ecclesiastici possint esse Judices in politicis, & secularibus ex delegatione Principis Laici? Resp. posse per c. *inter dilectos. 6. §. secundo per instrumentum*, de fide instrum. intellige, *in causis civilibus*; cùm in iisdem etiam possint esse Judices ordinarii, ut patet ex textu in cit. §. ibi: *secundo per instrumentum sententiæ Asperti, quondam Mediolan. Archiepiscopi, quam ex delegatione Ludovici Imperatoris tulit, super his pro Monasterio, contra A. præfati Luithardi nepotem, qui super his Monasterium molestabat.*

120. Quæres 2. an aliquis possit esse judex in causa propria? Resp. id posse Principem, seu Judicem, qui superiorem non habet per L. 41. ff. de hæredibus instit. junctâ gloss. marginal. Nec obstat ad Judicium requiri tres personas, Judicem, Actorem, & Reum; nam hoc est juris tantùm positivi, non ex natura rei; & confirmari potest ex c. 2. de in integrum restitut. 2. *Nos igitur*: ubi Pontifex in causa controversiæ exemptionis ab ordinario, negligentia Procuratoris, non allegata, ex quo præjudicium sedis Apostolicæ nascebatur, adeoque etiam *in causa propria*, sententiam definitivam tulit.

Dixi Judicem, qui Superiorem non habet; nam inferior in causa propria Iudex esse non potest. L. unica, C. nequis in sua causa; & c. *inter querelas. 23. q. 4.* ubi Gregorius scribit Ianuario Episcopo, & inter querelas, ait, multiplices, Isidorus vit clarissimus à fraternitate tua se frustra ex-

com-

communicatum; anathematizatumque conquestus; Quod, ob quam rem factum fuerit, dum à Clerico tuo, qui præsens erat, voluiffemus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo, quod te injuria verat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit: quod, si ita est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conversationem habere, significas: dum pro vindicta propriæ injuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cætero omnino esto circumspectus, atque sollicitus, & talia cuiquam pro defensione propriæ injuriæ tuæ inferre denud non præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.

122. Ab hac tamen regula (quod inferior non possit esse Judex in causa propria) excipe. 1. nisi tali Iudici facta sit injuria, quæ sit notoria; quia tunc cessat causa suspicionis, & Iudex potius est executor pœnæ, vel juris; Abb. c. in genesi de Elect. n. 8. intellige, si sit Iudex ordinarius: & injuria sit facta officio, & pœna ad vindictam publicam; non autem, si sit arbitraria, vel applicanda parti; Gail. l. 1. observ. 39. nam quoad hoc potest esse suspicio excessus in puniendo; præsertim, si pars læsa propinqua sit illi. Excipe 2. nisi alicubi consuetudo sit recepta, quod Episcopi in causis ad ipsos spectantibus dare soleant Iudices non suspectos parti. Nam consuetudo legitima dat Iurisdictionem; Felin. in c. cum venissent. 7. de Iudic. n. 7. quibus positus:

123. Dubium 1. an Iudex Ecclesiasticus possit esse Iudex in causa suæ Ecclesiæ? Resp. si causa Ecclesiæ directè, & principaliter spectet ipsius Iudicis tantum personam, non posse. c. inter 23. q. 4. junct. gloss. fin. ubi Gregorius scribit Ianuario Episcopo, reprehendens eum, quod, ob injuriam propriæ personæ, quandam excommunicauerit: Resp. 2. si causa Ecclesiæ directè spectet ad mensam Prælati non posse; sic enim censetur esse causa propria, ut dicitur c. biduum. §. si quis ipsius. 2. q. 6. textus habet: si quis ipsius quidem, à quo appellavit, adeundi facultatem non habuerit, ut secundò ei libellos daret, ejus autem, quem appellavit, habeat copiam, videndum est, ut ei præscribi possit, quod eum non adierit. Et hoc jure utimur, ut

si alterius adeundi fuerit copia, præscriptio locum habeat: in propria causa biduum accipitur. Propriam causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est, eam propriam esse causam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Ex hoc deducit Pirhing, de Iudic. n. 76. eum nec posse incidenter judicare, propter eandem, quæ in prioribus, rationem: potest tamen judicare in causa suæ Ecclesiæ, quando causa directè, & principaliter respicit ipsam Ecclesiam. gloss. in c. 1. de pœnis in 6. V. punire; ubi tamen nota, illum à parte posse recusari, ut Judicem suspectum, propter conjunctionem, quam Prælati habet cum suâ Ecclesia. arg. c. insinuante 25. de offic. Jud. delegat. sic litigans cum Canonico potest recusare Canonicum ejusdem Ecclesiæ, tanquam Judicem suspectum, propter præsumptionem affectus singularis erga suum Confratrem c. cum Raphaël 10. eod. Si tamen Episcopus, judicans in causa suæ Ecclesiæ, non recusetur à parte, sententia ab eo lata valet; quia licet ejus Iurisdictione per exceptionem elidi possit; tenet tamen, si non elidatur. Abb. c. in Genesi. de Elect. n. ult. Et hoc verum est, licet aliàs regulariter nemo possit esse Judex, vel arbiter in propria causa, ne quidem Adversario consentiente; & sententia, vel arbitrium tali casu invalidum sit. L. penult. ff. de recept. arbitr. junct. gloss. V. imperare. Decius c. cum venissent. de Iudic. n. ult. Porro quæ diximus de Episcopo judicante in causa suæ Ecclesiæ, intellige, si procedat judicialiter. Nam extrajudicialiter potest ad defensionem suorum jurium, vel Ecclesiæ suæ infligere censuras; modo bonâ fide sit in eorum possessione; arg. c. dilecto. c. venerabilibus V. attamen. De excom. in 6.

Dubium 2. est an Iudex Ecclesiasticus possit judicare de sua Iurisdictione? ut, si contingat dubitari, an causa, ad ipsum delata, sit sub ejus foro? idem est de Iudice Laico: Resp. quod sic; sed cum limitatione, ex L. 2. ff. si quis in jus vocatus; & L. si quis ex alieno, de Iudicijs; & colligitur ex c. Pastoralis. 14. de rescript. ubi dicitur si duo rescripta super eadem causa ad diversos Iudices à sede Apostolica pervenerint, & dubitetur, an prius per posterius revocetur? tum, si una pars Iudicium de-

legatorum alteri deferre velit, ut cognoscat, ad quos Iurisdictio pertineat? illi soli, quibus defertur, hoc dubium, dirimant, antequam de causa principali cognoscatur. Quod si neutra pars Iudicum alteri deferre velit, tunc simul utrique, inspectis rescriptis, eorumque datis, definiant, utri parti potius Iurisdictio competere debeat? Quod si inter se non consentiant, hoc casu (tamen si plures sint Iudices ex una parte delegati, quam ex altera parte) communi partium litigantium consensu arbitri eligendi sunt, qui controversiam hanc definiant, videlicet, ad prioresne, an ad posteriores Iudices cognitio pertineat?

Ex hoc enim deducitur, quod, si Iudex Ordinarius, aut delegatus, orto dubio de Iurisdictione sua in certa causa, bona fide, ac probabiliter pronuntiet, se competentem; atque a sententia hac interlocutoria non appelletur; processus, & sententia in causa principali valebit; esto postea comperiat, ab initio verè competentem non fuisse: constat ex citatis Iurisdictio; quod tamen accipe, quando *dubium* censetur circa *Iurisdictio*; nam quando est circa ipsam personam (ut si ei objiciatur, quod sit excommunicatus, infamis, amens, suspectus) inhabilis est ad iudicandum super his defectibus, Gail. l. 1. observ. 34. n. 6. quæ limitatio etiam adhiberi debet, si iudicet de Iurisdictione (rationabiliter dubia) *in suum commodum*. L. de Iure. ff. ad municipales. Unde quando dicitur: *nemo in propria causa Iudex esse debet*, intellige, si directè fiat in propriam utilitatem, & commodum iudicantis; non autem, ut fungi possit ordinario, & publico officio suo. Nam Prætoris est iudicare, an sua sit Iurisdictio? gloss. in L. *si quis*. cit. V. *estimare*.

235. Not. præterea, quod, si Iudex Ordinarius, aut delegatus, orto dubio de Iurisdictione sua in certa causa, bona fide, ac probabiliter pronuntiet se competentem; atque a sententia hac interlocutoria non appelletur, processus, & sententia in causa principali valebit; esto postea comperiat, ab initio verè competentem non fuisse, quia hæc est mens ac voluntas committentis Iurisdictio, ut orto dubio (num Iudex in causa aliqua cognoscere possit?) ad ipsum pertineat determinare, & secundum id procedere. Verum hoc intelli-

ge, ut non procedat, si Iudicis Iurisdictio fundata non sit, seu, quod idem est, si ejus Iurisdictio fundari non possit per pronuntiationem dicentis, *se competentem esse*, Iudex enim in causa principali procedere nunquam potest, nisi certus sit de Iurisdictione sua; cum neque Tutor administrare possit, nisi certus sit, se Tutorem esse per L. *Quero*. 3. ff. de eo qui pro Tutore.

Duobus autem modis contingit, Iurisdictio Iudicis fundari non posse 1. si ex parte rescripti, seu præsentis commissio- nis sit nullitas; 2. si commissio facta sit a Superiore in causa ad ipsum non pertinente per L. 2. C. si a Iudice non competente; quo casu, licet juxta Baldum in cit. L. 2. n. 2. delegatus pronuntiare possit, se in causa delegata competentem esse; si tamen non re ipsa suberat foro delegantis, acta Iudicis delegati nulla, & irrita erunt. Hinc si Princeps laicus, seu secularis causam, quæ verè Ecclesiastica, & extra suum forum est, committat cognoscendam alteri; idque ob auctoritatem committentis, aliàsve rationes pronuntiet, competentem se esse, poterit quidem, si bona fide procedat, excusari a culpa; sed acta ejus irrita erunt, ob Iurisdictio- nis defectum; quippe quam error, quantumvis probabilis, conferre non potest, si commissio non facta ab habente potestatem, prout docere solent Doctores in L. *Barbarius*, ff. de Off. Prætor.

Dubium 3. est, an Iudex secularis cog- noscere, ac iudicare possit, se competentem esse, saltem efficaciter (nimirum sic, ut ejus Iurisdictio per talem pronuntiationem fundamentum, & vires acquirat) si in causa procedere volenti pars objiciat, quod sit Ecclesiastica, ad ipsius proinde cognitionem, & Iurisdictio- nem non pertinens; an si citatus ad Iudicem secularem, excipiat se clericum esse, Iurisdictio- ni in hac causa non subiectum, stante dubio de exceptione ista? Resp. quod non; nam ut docet Glossa in c. *si Iudex* 12. de sentent. excom. in 6. quod de re Ecclesiastica, & spirituali, nec principaliter, nec incidenter habet secularis Iudex se intromittere; juxta c. *Tuam* 3. de ord. cognitionum c. *lator*. 5. c. *per venerabilem* 13. qui filii sint legitimi: sed ut ait Gloss. marg. ibi Felin. hic n. 4. in dubio isto Ecclesiasticus est Iudex, tanquam major; & Decius in c. *cum Ordinem*.

Dubium

127. Dubium 4. est, an idem Judex esse debeat, qui cognoscat de causa possessionis, & proprietatis? Resp. de hoc agi L. *nulli*. 10. C. de Judic. & c. *Pastoralis* 1. de caus. posses. & propriet. Cùm enim Felix Siculus conquestus esset S. Gregorio Pontifici, quòd actores Ecclesiæ Syracusanæ possessiones ejus injustè occuparint, & petiisset, se restitui: Gregorius respondit, judices à partibus eligendos esse, qui de utraque tum momenti, seu possessionis, tum proprietatis causa cognoscant, cùm ita Cæsareis legibus definitum sit, & se, parte alterâ inauditâ, judicare haud posse. Ita habetur in l. 7. registri epistolarum indict. 2. epist. 100. ad Felicem, & epist. 101. ad Joann. Syracusanum Episc. Excipe tamen, ut non procedat, nisi actor, & reus sint ejusdem fori. c. *significaverunt*. fin. de judic. & Abb. hic n. 15. ubi habetur: si actor, & reus diversi fori sint, agentem in possessorio coram Judice Rei, non teneri coram eodem Judice respondere super proprietate; sed debere conveniri coram Judice suo; sic gloss. recept. in cit. c. *fin. V. proprietate*. Quamvis autem Bartolus in cit. L. *nulli*, n. 2. dicat, quòd finito judicio possessorio, si causa proprietatis agitata sit, ad eundem Judicem deferri debeat (quippe qui causam totam citius expediet, cùm in ea jam instructus sit) Resp. tamen omnino sic faciendum, & jurandum, si fieri possit; quia tamen interdum necessitas cogit causam dividere, non enim propter commodum illud accidentale, quia prior Judex melius instructus censetur, majus aliquod incommodum admitti debet; ut videlicet aliquis ad forum alienum trahatur; præsertim Clericus ad forum seculare contra Ecclesiasticam immunitatem, ideo hanc limitationem dictæ legi decimæ adhibet etiam ipse Bartolus L. *incommodati*, §. *duabus*, ff. *Commodati*.

ARTICULUS V.

De actis judicij.

128. **A**cta, etsi quandoque sumantur pro loco, in quo residet Judex instructus de causa recognoscens, ubi acta deteguntur, ut quilibet factum suum audiat, aut videat, & suum consequatur meritum: qui locus aliter etiam *ius* appellatur, L. *pen.* §.

fin. ff. de just. jur. tamen acta simpliciter sunt publicæ scripturæ negotiorum, quæ in judicio aguntur, continentem ordinem eorum, modum, & figuram; vel etiam sunt processus, sive gesta curiæ; gloss. in L. *acta*, ff. *de re judic.*, & c. *quoniam contra* 11. de probat. Cæterùm acta hoc loco dicuntur, quæ sunt coram Judice, aut alio habente Notionem, seu jurisdictionem aliquam, sive fiant in figura judicii, sive absque illa, dummodo pertineant ad illius jurisdictionem, sive voluntariam, sive contentiosam, acta porro sunt multiplicis divisionis; quædam enim sunt *judicialia*, quòd fiant in judicio, etiam si ante litem contestationem; quia quædam judicii acta dicuntur *preparatoria*, & incipiunt à citatione; alia dicuntur *discussoria*; alia denique causæ *decisoria*: quædam *non judicialia*, quæ sunt coram Judice exercente jurisdictionem voluntariam, ut sunt Emancipationes, Donationum insinuationes, minorum alienationes, requirentes decretum Judicis, &c. Alia sunt *judicii ordinaria*, ut est libelli oblatio, citatio, litem contestatio, juramentum Calumniæ, datus terminus probationum, &c. alia sunt *acta cause instructoria* pro litem decisione, uti sunt attestations, instrumenta, confessiones usque ad sententiam, his præmissis:

129. Quæstio est. 1. an acta requirant scripturam? Resp. quamvis etiam acta *non judicialia* plerumque redigantur in scripturam, non esse tamen de illorum substantia; secus est, de *judicialibus*, ex c. *quoniam* 11. de probation. ubi Innocentius III. in CC. Generali statuit, ut tum *in judicio ordinario*, tum in *extraordinario*, seu delegato, Judex tabellionem adhibeat, si id fieri possit, vel duos idoneos viros, qui universa acta judicii, videlicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, & interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, concursiones, & cætera, quæ occurrerint fideliter, & competente ordine conscribant, designantes loca, tempora, & personas; quæ acta, ita conscripta, partibus tribuantur, *Originali* penes scriptores remanente; ut si super processu judicis controversia oriatur, per acta legitime consignata terminari queat.